

REDEFINICIÓ I CANVI DE DENOMINACIÓ DE L'OFICINA DE MEDI AMBIENT

Acord núm. 141 /2005 pel qual s'aprova la redifinició i canvi de denominació de l'Oficina de Medi Ambient pel de Centre Interdisciplinar en Tecnologia, Innovació i Educació per la Sostenibilitat (Cities).

- Document aprovat per la Comissió de Societat i Territori del Consell de Govern del dia 21 d'abril de 2005.
- Document aprovat pel Consell de Govern del dia 29 d'abril de 2005.

DOCUMENT CG 40/04 2005

**Vicerektorat de Promoció i Integració Territorial
Abril 2005**

Índex

Introducció	1
Justificació	3
Denominació	4
Camp d'actuació i objectius	5
Visió	5
Missió	5
Objectius	6
Pla general d'activitats	7
Àrees d'activitat (ESTRUCTURA)	7
XTREA: Eixos temàtics de recerca, educació i acció (PROCÉS).....	7
Organigrama del Cities	11
Membres	11
Comissió de Medi ambient i Sostenibilitat	11
Les aliances del Cities.....	12
Un rol innovador	13

Introducció

L'any 1996, es va aprovar el primer Pla de medi ambient (1996-2001) de la UPC per tal d'enfortir l'activitat ambiental a la Universitat. Per tal de coordinar la seva implementació, es va crear una unitat anomenada "Oficina de Coordinació del Pla de medi ambient", formada per un tècnic ambiental.

L'evolució natural d'aquesta Oficina ha mostrat que hi ha un camp molt ampli d'acció per a una unitat d'aquest tipus, que potencia i maximitza les oportunitats i necessitats en les diferents unitats i activitats de la UPC. No obstant, l'experiència ha mostrat que és essencial que aquesta unitat assoleixi una massa crítica per poder ser eficient i eficaç en la missió, i disposar del nivell tècnic i d'integració institucional suficients.

En els darrers anys, es poden destacar alguns **resultats de l'acció coordinada de l'Oficina** els següents:

- Memòria anual d'activitats de medi ambient de la UPC (des de 1997 fins 2004)
- Web del medi ambient de la UPC (des de 1997)
- Increment constant de l'aportació de recursos externs a projectes coordinats pel Pla de medi ambient (510.000 € externs vs 240.000 € interns l'any 2004 –veure Fig.1.-, p.ex els projecte LIFE Recons o de seguiment ambiental del Forum 2004)
- Elaboració i actualització permanent del Mapa de la Recerca ambiental, que identifica i promou la capacitat de RDI de la universitat en temes ambientals
- Desenvolupament dels programes d'ambientalització curricular de centres i departaments
 - Increment del nombre d'assignatures ambientalitzades de 11% (1997) a 18,5% (2004)
- 2 edicions del programa de recerca "Laboratori REAL"
- Desenvolupament i implantació dels Plans Integrals de Recollida Selectiva (l'oficina assumeix les competències i la gestió des de 2003)
- Desenvolupament de plans i programes ambientals integrats en altres serveis:
 - Pla d'Eficiència en el Consum de Recursos (dins del PPIEE 2004-2006)
 - Desenvolupament del protocol ACA2 (Aplicació de Criteris Ambientals en l'Arquitectura)
 - Component Ambiental del Programa de Voluntariat i Participació Solidària (PVPS)
 - Integració dels objectius d'ambientalització en el Contracte Programa i en la Planificació Estratègica
 - Ambientalització dels contractes i plecs de condicions
- 8 edicions del Concurs d'Idees Ambientals i Sostenibles, 4 edicions del Sant Jordi Sostenible
- 5 números de la Col·lecció de monografies "Textures 504"
- Presència internacional destacada entre les universitats líders en sostenibilitat (xarxa Copernicus, congressos EMSU, organització congrés EESD)
- Nombrosos convenis, acords i premis institucionals

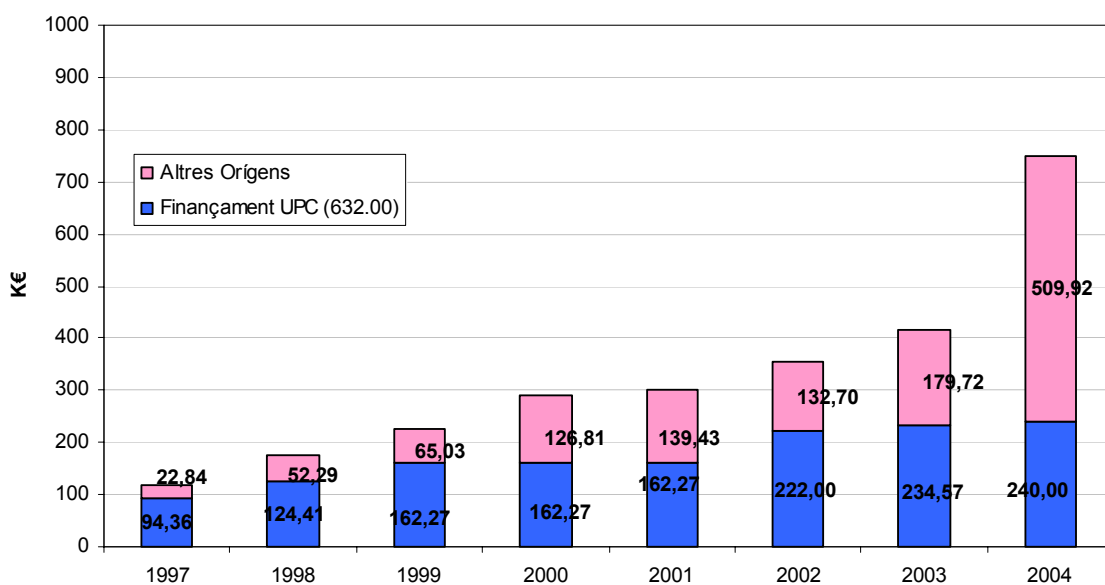

Fig. 1. Evolució dels ingressos del Pla de medi ambient entre 1997 i 2004

Despeses 2004 per programes

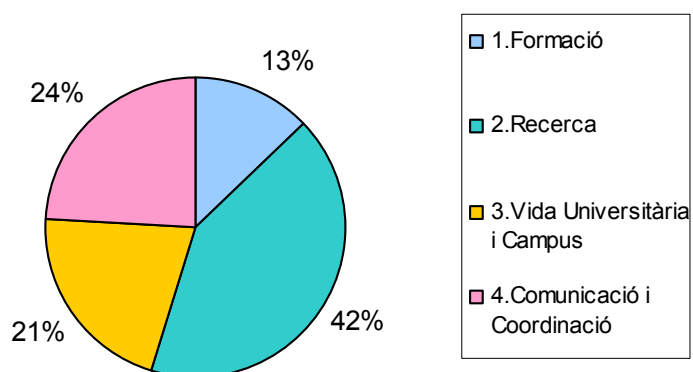

Fig. 2. Desglossament per programes de les despeses del Pla de medi ambient l'any 2004

Justificació

La UPC es planteja una millora en el seu compromís amb el desenvolupament sostenible (DS), a través del canvi de denominació i missió de l'Oficina del Pla de Medi Ambient amb l'objectiu d'enfortir la seva activitat en el camp ambiental i de la Sostenibilitat.

Es poden identificar un conjunt de contextos específics que fan d'aquest plantejament una oportunitat clau:

- La **transició en la societat** de la preocupació pels aspectes ambientals cap al paradigma més global del desenvolupament sostenible, que combina l'equilibri ambiental, social i econòmic, i amb un nínxol específic per als actors tecnològics
- L'existència **d'oportunitats d'RDI** donada la prioritització i demanda creixent per part d'empreses, administracions i la societat en general de transferència de coneixement i resultats de recerca i innovació en medi ambient i sostenibilitat de forma coordinada i interdisciplinària, que combini els aspectes de sostenibilitat tecnològics, amb altres camps socioeconòmics.
- La forta **capacitat en RDI** en l'àmbit ambiental de la UPC (aproximadament 33% del total de la seva activitat de recerca i transferència de resultats està vinculada al camp ambiental), i en particular l'existència d'activitats específiques destacades en Sostenibilitat.
- El fet que **universitats tecnològiques líders** ja estiguin creant aquest tipus d'unitats (Chalmers, MIT, GeorgiaTech, ...), i la necessitat de reforçar i consolidar les iniciatives integradores i globals per desenvolupar la interfase tecnologia/societat en matèria de sostenibilitat en el nostre context.
- El projecte del **Campus del Besòs** i, en particular, la necessitat d'un element dinamitzador del projecte *ECOSITE Urbà*.
- Els nous **reptes de l'EEES** en matèria de formació transversal en el grau, i en la definició de nous postgraus en àmbits lligats al desenvolupament sostenible i la tecnologia, i l'experiència acumulada en els darrers anys en docència ambiental i ambientalització de la docència.
- L'aprovació per part de Nacions Unides de la **Dècada d'Educació per al Desenvolupament Sostenible** (2005-2014) i la possible participació de la UPC en la creació dels Centres Regionals d'Expertesa "*Learning for Sustainable Development*".
- La necessitat de **gestió ambiental** de la Universitat a efectes legals, d'estalvi de recursos, i d'excel·lència.

D'altra banda, cal fer esment que diversos documents bàsics de la UPC mencionen la responsabilitat de la universitat en relació al desenvolupament sostenible:

“La nostra universitat aspira a formar bons professionals que contribueixin al progrés de la societat, com a ciutadans compromesos amb el respecte al medi ambient, la sostenibilitat, la solidaritat entre els pobles i la cultura de la pau”

Josep Ferrer Llop, Rector (Presentació de la UPC)

“Podem anar cap a un món en el qual la riquesa es distribueixi de manera justa, en què els criteris de sostenibilitat es tinguin en compte a l'hora d'establir els models de desenvolupament i en el qual les decisions es prenguin atenent als interessos de les majories”

Josep Ferrer Llop, Rector (Linies estratègiques de govern, 2003-2006)

La UPC pretén contribuir al desenvolupament sostenible de la societat mitjançant:

- *La integració del respecte al medi ambient i el repte de la sostenibilitat en la formació de les persones.*
- *La intensificació de la recerca d'alternatives científiques o tecnològiques adequades per prevenir, redreçar i resoldre l'impacte derivat de la interrelació entre l'ésser humà i el medi.*
- *El desenvolupament d'experiències concretes de gestió ambiental exportables a la societat.*

2n Pla de medi ambient (2002-2005)

Denominació

La nova denominació de la Oficina de Coordinació del Pla de medi ambient és la de *Centre Interdisciplinari en Tecnologia, Innovació i Educació per la Sostenibilitat (Cities)*.

Camp d'actuació i objectius

Visió

L'any 2015, la Universitat Politècnica de Catalunya serà un referent tecnològic clau del desenvolupament sostenible a diferents escales (regional, nacional, europea i global) tant per la seva contribució educativa com de R+D+I. Aquest estadi s'haurà assolit a través d'una estratègia cooperativa, plurianual i efectiva elaborada conjuntament amb tots els "stakeholders" de la Universitat.

"Els processos essencials es produeixen en les interfases"

Missió

El Cities té funcions estratègiques de **prospectiva**, d'**identificació d'oportunitats** i de **necessitats**, d'**impuls** i **captació**, i de **suport** i **seguiment**, però **no d'execució**.

La missió del Cities és contribuir de forma determinant a **fer entendre el rol** de la UPC en la societat envers la transformació social cap al desenvolupament sostenible i en particular, als estudiants com a futurs professionals, al PDI com a generadors i transmissors del coneixement i al PAS com a facilitadors d'aquest procés. Alhora, el Cities pretén **maximitzar les oportunitats** de la UPC en el repte del desenvolupament sostenible.

Per fer-ho, el Cities desenvoluparà **estratègies** i contribuirà a generar les **aliances** necessàries tant internament com externament, i en particular internacionals, per poder introduir i garantir la presència dels **criteris sostenibilistes en tots els processos** en els que participa la Universitat, i fomentar així el desenvolupament sostenible en la societat

Objectius

- Esdevenir un referent visible de l'acció i el compromís de la UPC per al desenvolupament sostenible
 - Ser un nucli integrador dels actors interns més proactius i interessats en el desenvolupament sostenible i promotor de noves accions institucionals.
- Objectius globals
- Maximitzar les oportunitats en R+D+I de la UPC en tecnologia i sostenibilitat i contribuir a la transferència eficaç del coneixement entre la Universitat i la resta d'actors de la societat.
 - Assolir la integració profunda de la sostenibilitat en tota la formació tecnològica impartida a la UPC
 - Augmentar l'eficiència en l'ús de recursos mitjançant la integració els criteris de sostenibilitat en tota la gestió interna de la UPC
- Objectius sectorials

Pla general d'activitats

El Pla general d'activitats serà la síntesi de les accions emmarcades en dos tipus conceptuals de programes que formen una entitat matricial. Per una banda, i en relació a l'enfocament estructural, es defineixen les *àrees d'activitat*; per una altra banda, i orientat als processos (o productes), es defineixen els *eixos temàtics*.

Àrees d'activitat (ESTRUCTURA)

A partir dels objectius del Cities, i des de la perspectiva instrumental i d'àmbit d'actuació, es defineixen tres àrees d'activitats sectorials més una àrea de suport transversal. Les àrees d'activitat sectorial, no obstant, treballaran de forma coordinada.

Àrea	Objectiu general
Àrea de R+D+I	Maximitzar les oportunitats en R+D+I de la UPC en tecnologia i sostenibilitat i contribuir a la transferència eficaç del coneixement entre la Universitat i la resta d'actors de la societat.
Àrea de Formació	Assolir la integració profunda de la sostenibilitat en tota l'educació tecnològica impartida a la UPC
Àrea de Gestió	Augmentar la eficiència en el consum de recursos de la UPC mitjançant la integració de criteris de sostenibilitat en tota la gestió interna de la UPC
Àrea de Suport	Donar suport a les àrees tècniques per garantir l'assoliment dels seus objectius Reforçar la participació, els vincles, la col·laboració i les aliances locals i regionals amb els agents socials aprofitant la presència descentralitzada de la UPC en el territori; així com amb altres universitats i organitzacions en el marc de projectes europeus i xarxes internacionals, regionals i locals.

Els objectius específics i els programes i activitats de cada Àrea seran definides (pluri) anualment i aprovades per la direcció del Cities. Per a l'any 2006, està previst desenvolupar un Pla d'activitats plurianual d'abast global a tota la UPC, que sigui el relleu natural del 2n Pla de medi ambient (2002-2005).

XTREA: Eixos temàtics de recerca, educació i acció (PROCÉS)

La **transversalitat** del projecte genera de forma natural la necessitat d'identificar uns *eixos temàtics de recerca, educació i acció* (XTREA) estratègica, que visibilitzin de cara enfora les temàtiques en les que el Cities (i a través d'aquesta la UPC) està apostant per respondre a una demanda social. Es tracta d'identificar **temes estratègics** i que responguin a una **demanda social** i impulsar accions coordinades a través de les

diferents àrees del Cities, que es desenvolupin en els entorns d'activitat de la UPC corresponents (UUBB, UUFF, etc.) i que alhora permetin involucrar els membres de la Xarxa.

Els XTREA, que poden prendre forma de *programes o plans* transversals han de permetre que, davant d'un identificat per l'acció prospectiva del Cities i amb la participació de la Comissió de Sostenibilitat i el Consell Intern, la UPC **mobilitzi i concentri esforços, i maximitzi les oportunitats** per tal de desenvolupar totes les facetes de la seva missió en el marc del desenvolupament sostenible en *R+D+I, formació i aplicació interna* (quan sigui possible).

Els XTREA també generen l'espai i la necessitat per teixir **aliances** externes específiques entorn de temes concrets, tot fomentant el rol d'**interfase** del Cities. Unes aliances que han de ser flexibles, adaptar-se a realitats canviants, i generar recursos que permetin finançar els programes.

Finalment, l'avantatge dels XTREA és en relació a la **visibilitat**: és molt més visible i comunicable l'acció de tipus temàtica (que ha de ser en definitiva una preocupació social) que l'acció per àrees d'activitat.

Exemples: Ciutat energèticament sostenible, RSC, mobilitat sostenible, etc.

XTREA	R+D+I	Formació	Aplicació interna	Aliances
Ciutat energèticament sostenible	- energia en arquitectura - plans d'eficiència - energies renovables	- Nou Master professional - Cursos de postgrau específics	- Pla d'eficiència energètica - Edifici pilot	- Agències Locals d'Energia - Empreses - ONG - ...
Responsabilitat Social Corporativa (RSC) i tecnologia	- RSC en empreses tecnològiques	- Nou Postgrau en RSC per a tecnòlegs	- Memòria institucional de sostenibilitat - <i>ScienceShop</i> en tecnologia i sostenibilitat	- Altres Univ. - Escoles de negocis - Empreses pioneres - ONG - Administració - ...
Gestió sostenible d'organitzacions	- Sistemes integrals de gestió	- Programes formatius específics	- Implantació de SGA EMAS	- DMAH - ...
Mobilitat sostenible	- Nous vehicles amb hidrogen - Urbanisme i mobilitat	- Formació a mida per a tècnics municipals i regionals	- Pla de mobilitat sostenible de la UPC	- Administracions locals i regionals - Operadors - Empreses...
...				

L'estructura

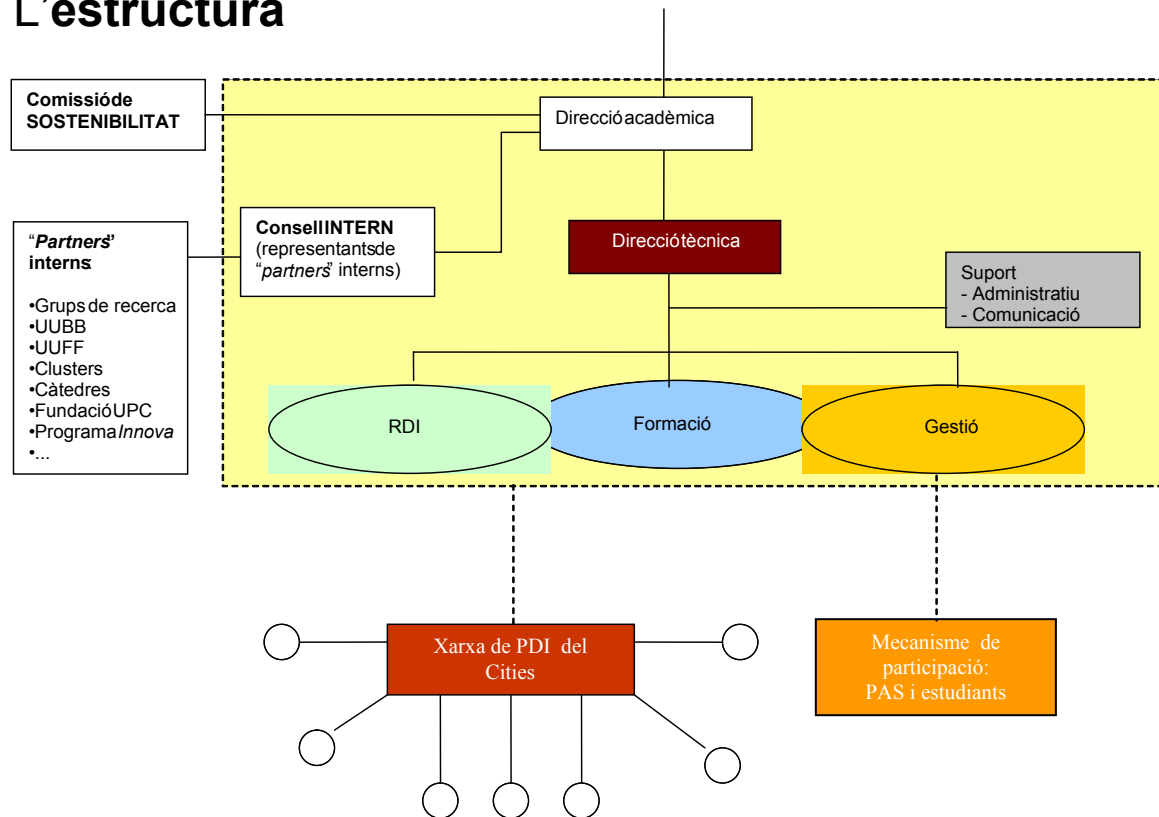

Fig. 3. Esquema d'organització interna del Cities

Els programes d'activitats

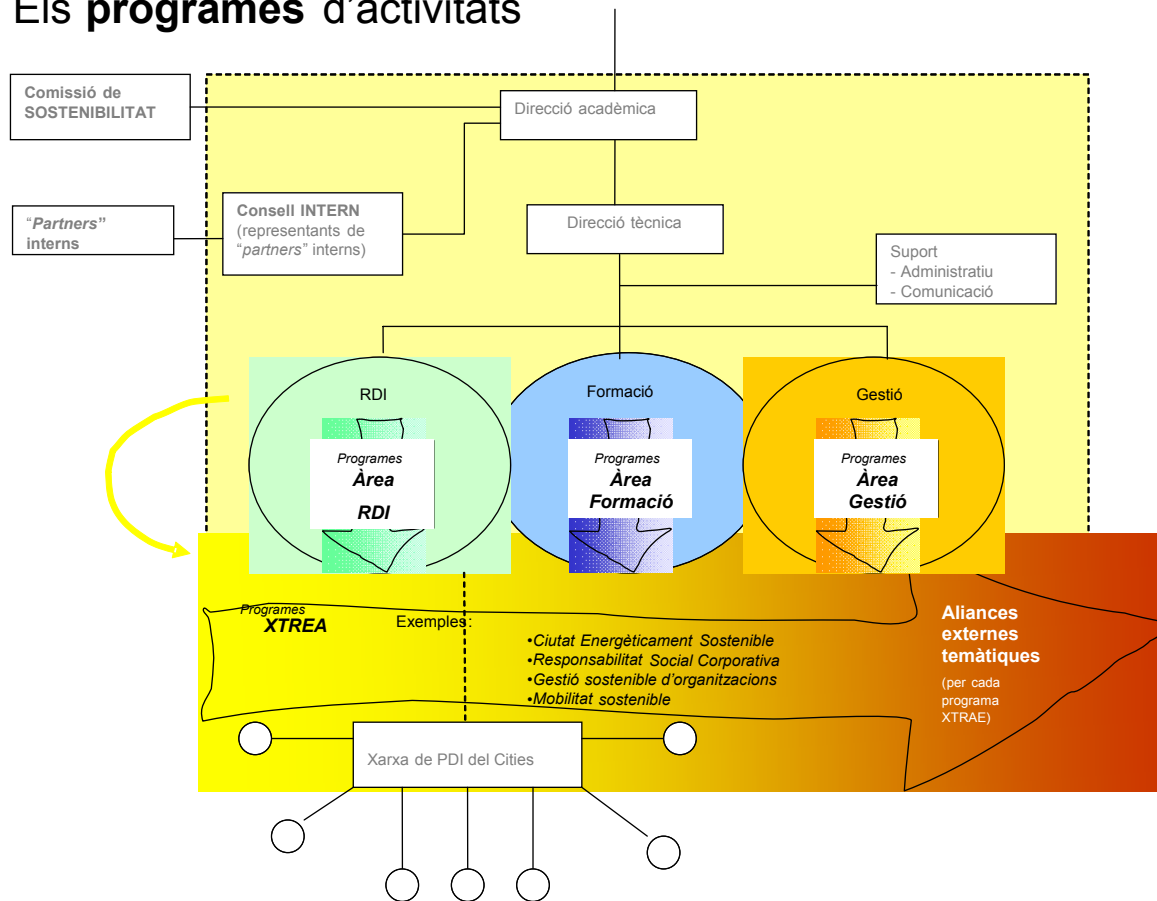

Fig. 4. Esquema d'organització dels programes d'activitats del Cities

Organigrama del Cities

Membres

El Cities compatarà amb tres tipus de membres: equip tècnic, membres de la xarxa de PDI, i membres del Consell Intern.

Membres	Descripció
Equip tècnic del Cities <ul style="list-style-type: none"> • Permanent • Vinculat a projectes i de suport (variable) 	L'equip tècnic garantirà el funcionament del Cities, estarà constituït per PAS consolidat, i, si s'escau, podrà dotar-se de personal vinculat a projectes amb caràcter temporal. La Direcció Acadèmica haurà d'estar directament vinculada al Consell de Direcció, per tal de garantir el suport institucional al projecte.
Membres individuals a través de la Xarxa de PDI del Cities <ul style="list-style-type: none"> • Investigadors (aprox. 100-150) • Doctorands (aprox. 50-100) 	La Xarxa tindrà la funció de: <ul style="list-style-type: none"> • Prestigiar el Cities en dotar-lo d'un "think-tank" d'alt nivell científic, tecnològic i acadèmic en l'àmbit del medi ambient i la sostenibilitat • Implicar individualment el PDI i doctorands de la UPC amb el projecte institucional, • Distribuir les oportunitats, en particular entre noves generacions de PDI i doctorands Ha de ser oberta, però definir criteris mínims.
Consell Intern <ul style="list-style-type: none"> • Grups de Recerca • Clusters • Càtedres • UUBB • UUFF • Fundació UPC • Programa Innova • ... 	El Consell intern estarà format per representants dels "Partners" interns: grups de recerca d'excel·lència en sostenibilitat i medi ambient, Càtedres, Unitats claus en matèria de gestió ambiental de la organització. Les funcions del Consell seran: <ul style="list-style-type: none"> • Visibilitzar, vertebrar i fomentar les aliances internes • Orientar les estratègies i decisions de la direcció del Cities per tal d'assolir els objectius

Comissió de Sostenibilitat

Aquesta Comissió substituirà la Comissió de Medi Ambient actual, i n'heredarà les funcions bàsiques tot actualitzant-les amb el nou context que generi el Cities. Tindrà un rol consultiu, prospectiu i desencadenant.

Ha de permetre a la UPC rebre demandes socials externes, i per tant estarà formada per actors de reconegut lideratge en sostenibilitat. Estarà constituïda per persones a títol individual vinculats a l'administració, empreses, ONGs, i alguns membres de la comunitat universitària.

Les aliances del Cities

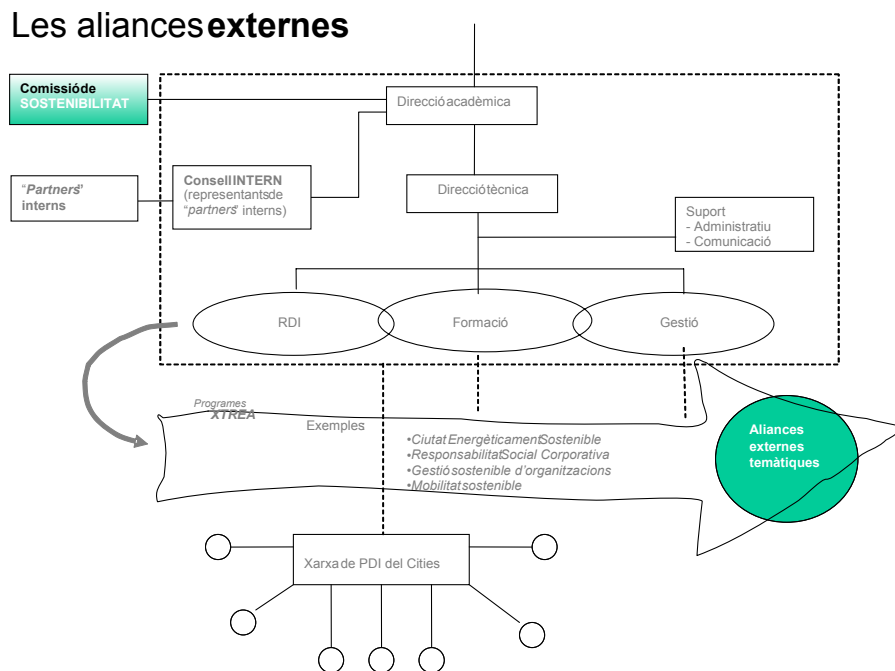

Fig. 5. Identificació dels mecanismes de consolidació de les aliances externes en l'estructura del Cities

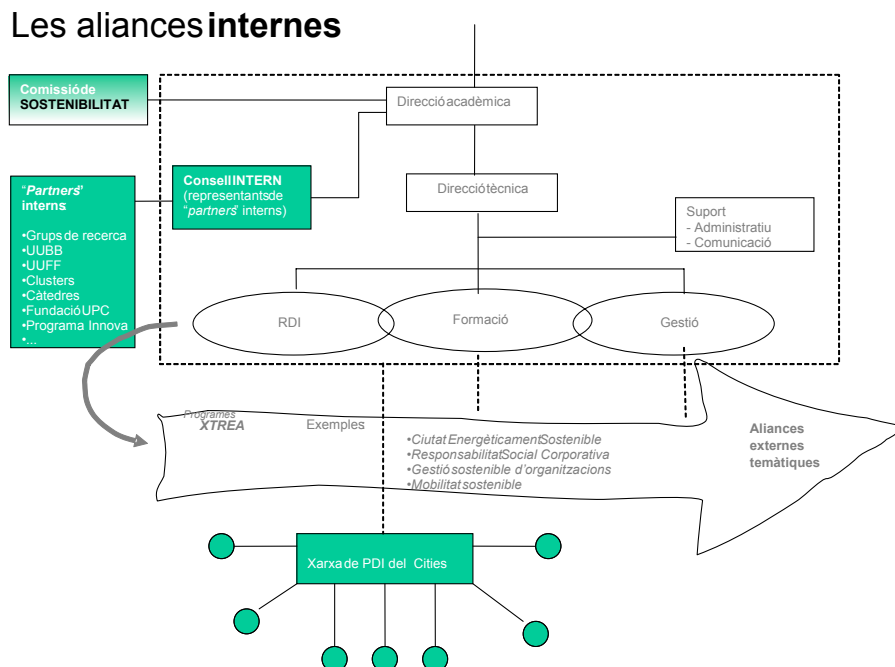

Fig. 6. Identificació dels mecanismes de consolidació de les aliances internes en l'estructura del Cities

Un rol innovador

La transversalitat disciplinar

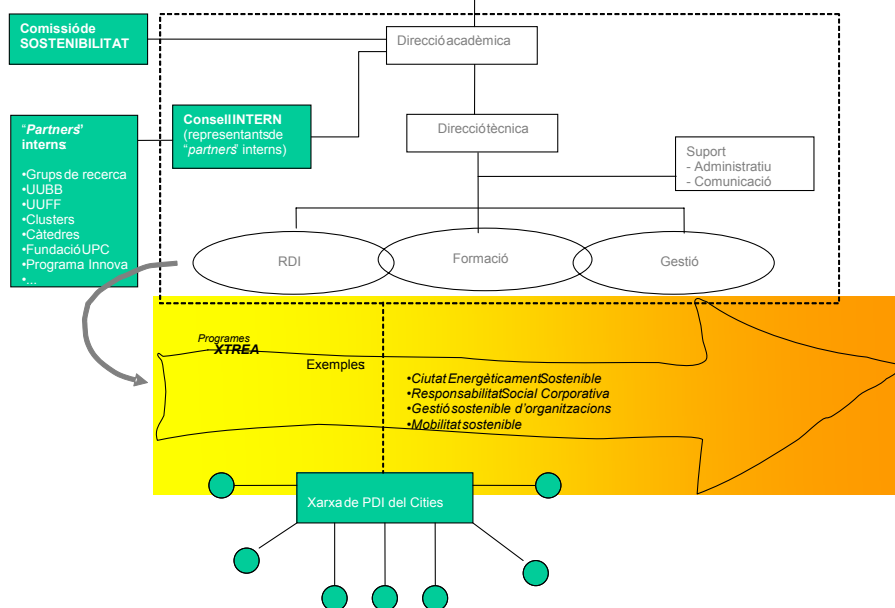

Fig. 7. Identificació dels mecanismes previstos per garantir la interdisciplinarietat en l'estructura del Cities

Basat en la recerca i el coneixement

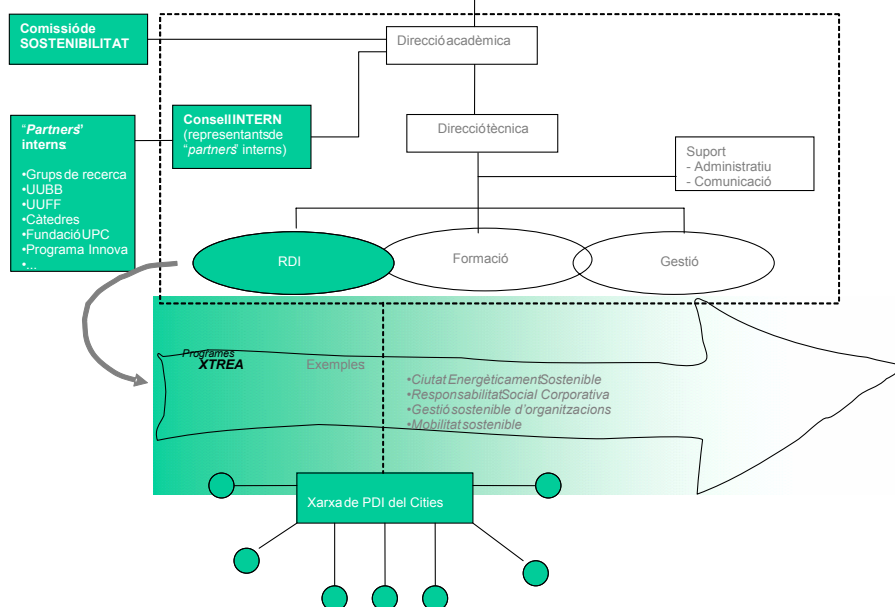

Fig. 8. Identificació dels mecanismes previstos per garantir en l'estructura del Cities el desenvolupament de la missió basat en la recerca i el coneixement

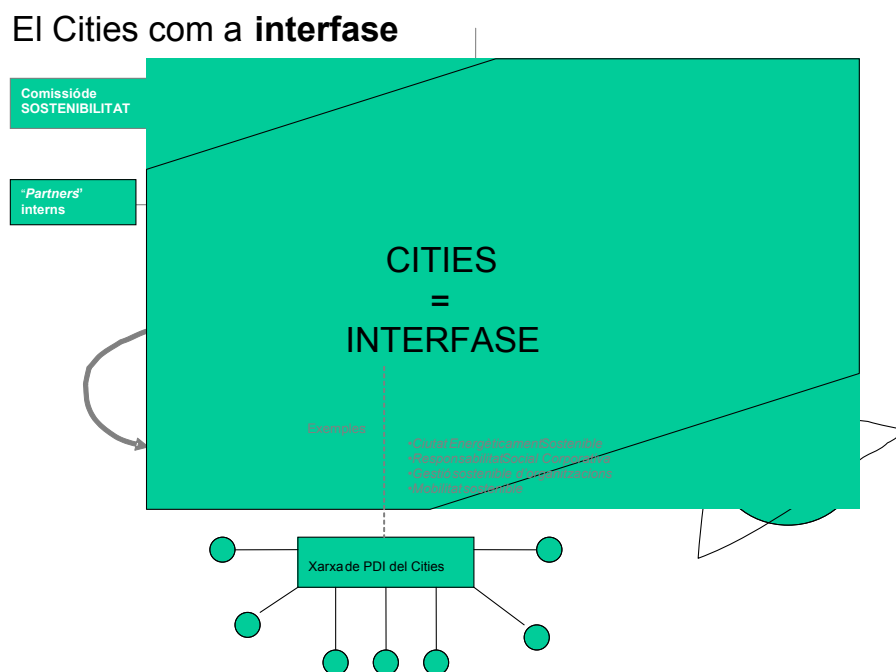

Fig. 9. L'estructura del Cities garanteix un rol d'interfase entre els actors socials i els actors de la recerca en l'àmbit del desenvolupament sostenible